

MASARYKOVA UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy

Mezinárodní vztahy

Seminární práce

Současné Turecko – kam směřuje?

Vyučující: Mgr. et. Mgr. Michal Škerle

Vypracoval: Štěpán MÍŠEK (433 083)

Brno, 16.12.2018

1. Úvod

Turecku se v současné době dostává velké mediální pozornosti. Hlavní důvodem této pozornosti je kontroverzní politik Recep Tayyip Erdoğan, jenž je bývalým dlouholetým premiérem a zejména současným prezidentem Turecké republiky. Do světového podvědomí se Turecko dostává hlavně díky výroky prezidentů a také jeho činům. Díky tomu v roce 2016 proběhl neúspěšný puč s cílem svrhnout prezidenta. Velmi se angažují ve válce v Sýrii, v boji proti Kurdům a také by se rádi dostali do Evropské unie. O tom všem bude pojednávat tato seminární práce.

2. Základní informace

Turecko je republikou, která se nachází na hranicích Evropy a Asie, kdy naprostá většina území leží právě v asijské části. Hlavním městem Turecka je Ankara, která je ve vnitrozemí. Město Ankara má přibližně 5,5 milionů obyvatel. Největším městem Turecka je však Istanbul s 15 miliony obyvatel.¹

Turecko je omýváno ze severu Černým mořem, na západě Egejským a na jihu Středozemím mořem. Sousedními zeměmi jsou v Evropě Bulharsko a Řecko, což jsou členové EU, dále sousedí s Gruzíí, Arménií, Ázerbájdžánem, Íránem, Irákem a také se Sýrií. S některými z těchto zemí nemají zrovna dobré vztahy, například s Arménií kvůli genocidě Arménů během první světové války.

V Turecku žije více než 80 milionů lidí, což řadí zemi do dvacítky nejlidnatějších států světa. Rozloha Turecka je 780 580 km², pro srovnání je desetkrát větší než Česká republika. Úředním jazykem je turečtina.²

3. Recep Tayyip Erdoğan

Současný turecký prezident Erdoğan se narodil 26. února 1954 v Istanbulu. Jelikož pocházel z chudých poměrů, proto musel začínat jako pouliční prodejce, poté vystudoval náboženskou školu. Chvilí se zkoušel prosadit jako profesionální fotbalista. To mu však

¹ Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>

² Dostupné z: <http://turecko.svetadily.cz/info/>

nevyšlo a prosadil jako politik. Čtyři měsíce strávil ve vězení, protože recitoval nevhodnou báseň.³

Prvním významným politickým úspěchem bylo zvolení starostou Istanbulu v roce 1994. Založil Stranu spravedlnosti a rozvoje (zkratka v turečtině AKP), která již v roce 2002 vyhrála parlamentní volby a následně se Erdoğan stal premiérem Turecka. To se mu povedlo celkem 3x za sebou. Strana AKP je stále u moci s jediným rozdílem, že Erdoğan je ve funkci prezidenta od roku 2014. Zvítězil v první přímé prezidentské volbě. Od té doby začal s rozšiřováním svých pravomocí.⁴

4. Dlouhodobé problémy Turecka

Turecko má řadu problémů, zejména s tím, aby se vyrovnali s vlastní historií. Během 1. světové války turecká komanda, vytvořené z bývalých kriminálních, deportovalo většinu Arménů žijících ve východní provincii, do koncentračního tábora v Aleppu. Naprostá většina nepřežila transport, jiní byli popraveni, stejně tak arménská inteligence na univerzitách v Istanbulu. Zbytek Arménů z transportu bylo vyhnáno do pouště. Odhaduje se asi 1,8 milionů obětí. V roce 1987 Evropský parlament označil tyto hrůzné události za první genocidu 20. století. Nicméně, turecká vláda dodnes nepřipustila, že by k nějakým takovým událostem vůbec došlo.⁵

Co se týče ostrova Kypr, nejprve proběhl převrat, kdy byl za prezidenta dosazen Sampson, který prosazoval myšlenku kyperského spojení s Řeckem. To se však nelíbilo Turecku, protože na ostrově bylo dost Turků. Proto v roce 1974 proběhla turecká invaze na Kypr. Turecká armáda zabrala část území. Příměří a rozdělení území proběhlo za účasti OSN a vznikla tzv. Zelená linie. Kyperská republika má mezinárodní uznání a je členem EU. Kdežto Severokyperská turecká republika není mezinárodně uznána, uznalo ji pouze Turecko. K tomuto problému se vyjádřil turecký prezident následovně: „žádná země jménem Kypr neexistuje“.⁶

Od roku 1979 se Kurdové snaží o rovnoprávnost a osamostatnění. Jsou největší národem, který nemá svůj vlastní stát. V minulosti proběhlo vyvražďování celých vesnic a to

³ Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1852409-erdoganova-cesta-na-trun-od-poulicniho-prodejce-pres-fotbal-az-do-mist-nejvyssich>

⁴ Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Recep_Tayyip_Erdo%C4%9Fan

⁵ Dostupné z: <http://www.dejiny.cz/armenie/genocida-armenu.html>

⁶ Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sвета/kypr-neexistuje-tvrdi-erdogan-ke-sjednoceni-miri-jen-fotbaliste-20131114.html

jak z turecké, tak i kurdské strany. Kurdové se sdružovali ve straně kurdských pracujících, avšak v Turecku byla tato organizace časem zakázána a USA ji označilo za teroristickou organizaci. Boje přetrvávají dodnes. Kurdové však mají zastoupení i v tureckém parlamentu. Nicméně, turecká vláda proti Kurdům neustále bojuje.⁷

5. Neúspěšný puč

Dne 15. července 2016 vojenské jednotky vyšli do ulic Istanbulu a Ankary. Vojáci obsadili mosty a poté obklíčili parlament. Podle CNN nastal výbuch u budovy TRT, kde bylo oznámeno, že pučisté přebírají moc. Avšak prezident Erdoğan označil puč jako útok na demokracii a vyzval lid, aby vyšel do ulic. Armáda zastřelila několik lidí, ale následně se vzdala. Turecké ministerstvo uvedlo, že během puče zahynulo asi 290 lidí, z toho kolem stovky pučistů.

Důvodem puče byl nesouhlas s utlačováním Kurdů, rozšíření terorismu ve státě, utlačování opozice, ale hlavně s upevněním Erdoğanovi moci formou zavedení prezidentské republiky.⁸

Prezident Erdoğan po okamžitém návrtu ze zahraničí, kde byl během puče, začal s důkladnými čistkami. Bylo zatčeno více než 1500 vojáků, propuštěno a odvoláno bylo téměř 3000 soudců a státních zástupců. Další významní úředníci byli také propuštěni. Čistky se dotkly také školství. Byli propuštěni tisíce učitelů.

Erdoğan v záпětí vyhlásil výjimečný stav, aby mohl vládnout pomocí dekretů. V tom případě může během tří měsíců omezovat svobodu slova a shromažďování. Tento stav však Erdoğan prodloužil na více než 3 měsíce. Výjimečný stav trvá již několik let.⁹

6. Ústavní referendum

16. dubna 2017 proběhlo referendum o změně ústavy. Referendum dopadlo těsným výsledkem pro změnu ústavy. Jednalo se zde o změnu politického systému, kdy se z parlamentního systému stal prezidentský. Funkce premiéra se úplně zruší a prezident se stane zároveň i předsedou vlády. Tím pádem se omezí kontrolní funkce parlamentu. Již také

⁷ Dostupné z: <https://refresher.cz/56836-Tureckokurdsky-konflikt-Nejvetsi-narod-sveta-bez-vlastniho-statu-ktery-se-krvi-a-zelezem-hlasi-o-samostatnost?gdpr-accept=1>

⁸ Dostupné z: <https://ct24.ceska televize.cz/svet/1848550-proc-prevrat-neuspel-turecka-armada-je-erdoganizovana-rika-expert>

⁹ Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pokus_o_vojensk%C3%BD_p%C5%99evrat_v_Turecku_2016

nebude muset platit nadstranickost prezidenta. Prezident bude jmenovat soudce, ministry, vysoké úředníky a také navrhovat rozpočet. V tomto případě bude téměř všechna moc v rukou prezidenta, který tuto moc umocnil ještě prodloužením výjimečného stavu.¹⁰

7. Vztah k EU

V roce 1999 se na zasedání Evropské rady v Helsinkách stalo Turecko oficiální kandidátskou zemí na vstup do Evropské unie. EU s Tureckem zahájila v roce 2005 přístupová jednání v 35 kapitolách, jenomže Turecko odmítalo uznání Kypru, na čemž to ztroskotalo. V roce 2006 se EU rozhodla zmrazit 8 kapitol, jako například volný pohyb zboží, celní unii, podporu zemědělství a další. V posledních letech proběhly rozhovory mezi oběma stranami zejména ohledně migrace, kdy se EU snaží o to, aby Turecko nepouštělo migranty dále do Evropy. V návaznosti na turecké události v roce 2016 Evropská unie pozastavila jednání o vstupu Turecka do EU. K plánovanému zrušení vízových povinností také nedošlo. Turecku je vytýkáno zejména porušování lidských práv (zatýkání úředníků, novinářů a také utlačování Kurdů a křesťanů). Prezident Erdoğan se vyjádřil, že Evropská unie záměrně oddaluje vstup Turecka do EU, protože mají předsudky vůči muslimům.¹¹

Výhody vstupu Turecka do Evropské unie. Turecko má velmi strategickou polohu na spojnici Evropy a Asie. Využití je podstatné zejména pro dopravu ropy a zemního plynu ze středoasijských nalezišť do Evropy. Velkou výhodou je, že Turecko má druhou nejsilnější armádu v NATO, která čítá asi jeden milion vojáků. Poskytují útočiště více než 3 milionům syrských uprchlíků. Výhodou je také lepší demografická situace, kdy má turecké obyvatelstvo nižší průměrný věk, než obyvatelstvo zemí EU, což umožní prodloužit současný daňový systém. Dále mají také levnější pracovní sílu, naleziště nerostných surovin jako je uhlí nebo železo a rychle rostoucí ekonomiku.¹²

Nevýhody vstupu Turecka do Evropské unie. Z pohledu polohy je to zejména sousedství s nestabilními zeměmi, kde je vyšší hrozba konfliktů (viz. Sýrie). Samozřejmě již zmiňované neuznání Kyperské republiky, což je závažný problém, protože právě Kyperská republika je od roku 2004 člen Evropské unie. Dále velké množství nekvalifikovaných

¹⁰ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/scitani-a-vyhlaseni-vysledku-referendum-turecko-f6b-zahranicni.aspx?c=A170416_141146_zahranicni_ert

¹¹ Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-vztahy-zeme-s-eu-19211.html>

¹² Dostupné z: https://is.muni.cz/th/yc90y/Vstup_Turecka_do_EU.pdf

pracovníků, nedodržování lidských práv, horší postavení žen ve společnosti a také diktátorská vláda prezidenta, která potlačuje opozici a všechny odlišné názory v zemi.¹³

8. Závěr

Kam směřuje současné Turecko? Když posoudíme chování a činy, které v posledních letech předvádí prezident Erdoğan, tak se může začít obávat. Osobně si myslím, že v Turecku již demokracie dávno zemřela a posledním hřebíčkem do rakve bylo „úspěšné“ referendum o změně ústavy. Tato změna dala prezidentovi absolutní moc, kterou plně využívá. Nedovedu si představit, že bychom v rámci Evropské unie spolupracovali s „diktátorským“ Tureckem, kde opravdu nejsou dodržována základní lidská práva.

¹³ Dostupné z: https://is.muni.cz/th/yc90y/Vstup_Turecka_do_EU.pdf

9. Použitá literatura

- BAROCHOVÁ, Anna. *Chceme silného prezidenta, rozhodli Turci. Referendum bylo velmi těsné* [online]. In: . 2017 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/scitani-a-vyhlaseni-vysledku-referendum-turecko-f6b-/zahranicni.aspx?c=A170416_141146_zahranicni_ert
- BUSINESSINFO.CZ, *Turecko: základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. In: . Ministerstvo zahraničních věcí (MZV), 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>
- BUSINESSINFO.CZ, *Turecko: vztahy země s EU*. [online]. In: . Ministerstvo zahraničních věcí (MZV), 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-vztahy-zeme-s-eu-19211.html>
- ČT 24, Česká televize, *Erdoganova cesta na trůn od pouličního prodejce přes fotbal až do míst nejvyšších*. [online]. In: . 2016 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1852409-erdoganova-cesta-na-trun-od-poulicniho-prodejce-pres-fotbal-az-do-mist-nejvyssich>
- ČT 24, Česká televize, *Proč převrat neuspěl turecká armáda je Erdoganizovaná, říká expert*. [online]. In: . 2016 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1848550-proc-prevrat-neuspel-turecka-armada-je-erdoganizovana-rika-expert>
- DĚJINY.CZ, *Genocida Arménů*. [online]. In: . 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://www.dejiny.cz/armenie/genocida-armenu.html>
- DOHNAL, Martin, *Kypr neexistuje, tvrdí Erdogan, ke sjednocení míří jen fotbalisté*. [online]. In: . Deník.cz, 2013 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sвета/kypr-neexistuje-tvrdi-erdogan-ke-sjednoceni-miri-jen-fotbaliste-20131114.html
- PODOLNÍKOVÁ, Barbora. *Vstup Turecka do Evropské unie* [online]. Brno, 2006 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/yc90y/Vstup_Turecka_do_EU.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- Pokus o vojenský převrat v Turecku 2016. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pokus_o_vojensk%C3%BD_p%C5%99evrat_v_Turecku_2016
- Recep Tayyip Erdoğan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Recep_Tayyip_Erdo%C4%9Fan
- REFRESHER.CZ, *Turecko-kurdský konflikt: Největší národ světa bez vlastního státu, který se krví a železem hlásí o samostatnost*. [online]. In: . 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://refresher.cz/56836-Tureckokurdsky-konflikt-Nejvetsi-narod-sveta-bez-vlastniho-statu-ktery-se-krvi-a-zelezem-hlasi-o-samostatnost?gdpr-accept=1>
- SVĚTADÍLY.CZ, *Turecko – základní informace*. [online]. In: . 2018 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://turecko.svetadily.cz/info/>